

Ivan Barbarić

HRELJINSKA POVELJA O VINODOLSKOM ZAKONU

SUSRET GRADOVA POTPISNIKA VINODOLSKOG ZAKONA

Katedra Čakavskog sabora «Ljubo Pavešić» iz Škrpljeva organizirala je prvi susret devet gradova potpisnika Vinodolskog zakona iz 1288. godine pod nazivom «Devet biseri i deseti j' un» koji je održan 30. lipnja 2002. godine u obnovljenom starom hreljinskom gradu gradini, jednom od devet gradova nekadašnje vinodolske knežije. Na tom iznimnom kulturnom događaju okupili su se predstavnici starih vinodolskih gradova: Ledenica, Novog Vinodolskog, Bribira, Grižana, Drivenika, Hreljina, Bakra, Grobnika i Trsata kojima su se pridružile Kraljevica i Crikvenica pozivom Katedre Čakavskog sabora u kojem, uz ostalo, stoji: «Dika nan je i velo veselji pozvat Vas da nedilju na sedan ur za polne, zadnjeg dana va misecu kad lipa cvate (30.6.) 2002. leta Gospodnjega, dojdete na Hreljin grad-staru Gradinu kadi će se dogodit susret devet gradi ki su nigdanjega 1288. leta potpisali Vinodolski zakon...»

Vinodolski zakon jedan je od naših najstarijih i najznačajnijih kulturnih i pravnih spomenika, pisan narodu razumljivim hrvatskim jezikom (čakavski dijalekt) i hrvatskim pismom (glagoljicom). Donesen je 6. siječnja 1288. godine u Novom Gradu vinodolskom (Novi Vinodolski), a sastavili su ga predstavnici gore navedenih vinodolskih gradova u prisustvu Krčkog kneza Leonarda, uz kojega su gospodari Vinodola tada bili i Ivan, Dujam, Bartol i Vid, knezovi Krčki, Vinodolski i Modruški. Uz to što u Zakonu obično pravo postaje zakon, on posebno naglašava punu pravnu ravnopravnost svih stanovnika Vinodola. Poseban značaj Vinodolskom zakonu daje upravo to što ga je sastavilo povjerenstvo devet vinodolskih općina čiji su predstavnici bili ljudi za koje se znalo «da se bole spominahu v zakonih svojih otac i od svojih ded ča bihu slišali.» (da se bolje sjećaju zakona svojih otaca i onih o kojima su slušali od svojih djedova). Vinodolski zbornik predstavlja jedna kompromis između vladajućih knezova (vlastele) i vinodolskog stanovništva (podložnika) – u tvrdivanje normi u društvenim, pravnim i gospodarskim odnosima koje će ostati kroz nekoliko stoljeća na snazi, dakako uz izvjesne promjene.

Povelja, koju su 30. lipnja 2002. godine potpisali u Hreljinu predstavnici devet gradova potpisnika Vinodolskog zakona, isto tako predstavlja utvrđivanje određenih normi, odnosno reguliranje dužnosti i prava njezinih potpisnika. Predsjednica Katedre Čakavskog

sabora «Ljubo Pavešić» Marina Tijan-Hajdinić upoznala je sudionike skupa s tekstom Povelje u kojoj stoji:

«1) da se starin gradon Novomu Vinodolskomu, Ledenican, Bribiru, Grižanun, Drivenikun, Hreljinu, Bakru, Trsatu i Grobniku, čigovi su od nigda oci donesili i potpisali Vinodolski zakon, ima priključit Grad Crikvenica i Grad Kraljevica;

2) i još,

si ti gradi dužni su se i dalje držat i bit kod braća, prijatelji, pomoć jedan drugomu va potribi i nevolji, čuvat se ono ča j' pasalo, čuvat veru, običaje i govor;

3) i još,

sako drugo leto, na ov isti dan imaju se sastat važni ljudi od gradi i općin kamo sad pripadaju, će reć ljudi od njihove svetovne i crkvene vlasti, dragi nan gosti, učeni i časni ljudi i mi va njimi živeći, i si drugi ljudi dobre volje, saki put va drugin gradu-ovako po redu posložni: Hreljinu, Bribiru, Novom Vinodolskomu, Ledenican, Grižanun, Driveniku, Bakru, Trsatu, Grobniku, Crikvenici i Kraljevici;

4) i još,

saki ta grad pogostit će sih ki va njega na ta dan dojdu najbolje ča more i umi;

5) i još,

saki grad na komu j' red, va to vrime mora obisit četiri stiga i to: hrvacki, biser-grad (ako ga ima), grada ili općine koj 'un sad pripada, crikveni (ako ga ima) i stari frankopanski;

6) i još,

skup va gradu mora durat najmanje jedan dan, a more i već, se do sedan dan, ako j' za to potriba i volja;

7) i još,

saki grad napravit će se ča rabi, da se ono ča se bude dogajalo, čitalo, pivalo, tancalo, soplo i se ča drugo delalo, dobro zapiše i tako zapisano pušća za onih ki dohajaju za nami;

8) i još,

sako četrtro leto katedre gradi ki su po redu i po ovomu napisanomu svoje, po domaći, najbolje odbavili, šampat te zbornik o semu onomu ča se j' dogajalo kroz to vrime va napovidanih gradi.»

Povelja, koju je sastavio javni bilježnik Paravić, napisana je u 50 primjeraka i bit će pohranjena u svakom gradu potpisniku Vinodolskog zbornika u ime kojih su ju potpisali: Ivana Kauzlaric (Hreljin), Zlatan Ligatic (Bribir), Srećko Kabalin (Novi Vinodolski), Milan Draginic (Ledenice), Ivan Barbaric (Grižane), Željko Čavrak (Drivenik), Željko Mršić (Bakar), Meri Doričić (Trsat) i Vlatka Juretić (Grobnik).

Potpise na ovaj značajan dokument stavili su i gradonačelnici i načelnici općina pod kojima su danas navedeni biser-grad i gradovi: gradonačelnik Grada Bakra Aldo Žic, načelnik Općine Vinodolske Mihovil Kombol, gradonačelnik Grada Novog Vinodolskog Milivoj Vidmar, gradonačelnik Grada Rijeke Vojko Obersnel, načelnik Općine Čavle Željko Lambaša, načelnik Općine Jelenje Branko Juretić, gradonačelnik Grada Crikvenice Ivica Malatestinić i gradonačelnik Grada Kraljevice Gojko Gudac.

Kao svjedoci povelju su potpisali: župan Primorsko-goranske županije Zlatko Komadina, a u ime riječkog nadbiskupa msgr. dr. Ivana Devčića generalni vikar Emil Svažić,

predsjednica Katedre Čakavskog sabora «Ljubo Pavešić» iz Škrljeva Marina Tijan-Hajdinić te kao pristav akademik Lujo Margetić.

Govoreći o značaju Vinodolskog zakona i ovog skupa, akademik Lujo Margetić, uz ostalo, je rekao: «Preko trideset godina bavio sam se istraživanjem naše kulturne sredine, pogotovo Vinodolskim zakonom, koji je svijetom pronio ime Vinodola. Istražujući ovaj dokument zaključio sam da veliki dio napisanog može biti aktualno i danas, primjerice traženje pravde, prava, skromnosti i rada. Svaka vlast koja zaboravi da potječe od malog čovjeka osuđena je da propadne i stoga uvijek mora zagovarati, kako to i Vinodolski zakon čini, pravdu, pravo, skromnost i rad.»

Ovaj događaj, vezan uz Vinodolski zakon, nije imao za cilj samo okupljanje predstavnika gradova potpisnika Zakona na potpisivanje Povelje, već da se, uz ostalo, priđe i zaštiti i revitalizaciji ostatka vinodolskih starih gradova koji predstavljaju značajne spomenike materijalne kulture. Nemar, zub vremena i svekolika povijesna zbivanja prohujalih vremena učinili su svoje. Zato upravo sada, na početku 21. stoljeća trebamo se založiti da sačuvamo te biser-gradove Vinodola od daljnjeg propadanja kako bismo ostavštinu naših predaka sačuvali za naraštaj koji dolazi.